

РЕШЕНИЕ НА СЪДА

22 октомври 1998 година*

„Възстановяване на недължимо платени суми - Състояние на един национална такса несъвместима с правото на Общността”

По съединени дела C-10/97 и C-22/97,

с предмет преюдициално запитване, отправено до Съда, на основание член 177 от Договора за ЕО, от страна на Pretura circondariale di Roma (Италия) по производството, висящо пред този съд между

Ministero delle Finanze

и

IN.CO.GE.'90 Srl (C-10/97),

Idelgard Srl (C-11/97),

Iris'90 Srl (C-12/97),

Camed Srl (C-13/97),

Pomezia Progetti Appalti Srl (PPA) (C-14/97),

Edilcam Srl (C-15/97),

A. Cecchini & C. Srl (C-16/97),

EMO Srl (C-17/97),

Emoda Srl (C-18/97),

Sappesi Srl (C-19/97),

Ing. Luigi Martini Srl (C-20/97),

Giacomo Srl (C-21/97),

Mafar Srl (C-22/97)

относно последствията за вътрешното право от несъвместимостта на една национална такса с правото на Общността,

СЪДЪТ,

* Език на производството: италиански.

в състав: г-н С. Rodríguez Iglesias, председател, г-н Р. J. G. Kapteyn, г-н J.-P. Puissochet (докладчик), г-н G. Hirsch и г-н Р. Jann, председатели на състав, г-н G. F. Mancini, г-н J. C. Moitinho de Almeida, г-н С. Gulmann, г-н J. L. Murray, г-н D. A. O. Edward, г-н Н. Ragnemalm, г-н L. Sevón, г-н М. Wathelet, г-н R. Schintgen и г-н К. М. Ioannou, съдии,

генерален адвокат: г-н D. Ruiz-Jarabo Colomer,

съдебен секретар: г-н Н. von Holstein, помощник-съдебен секретар,

предвид писмените становища, представени:

- за италианското правителство, от г-н проф. Umberto Leanza, директор на Службата за дипломатически спорове към Министерство на външните работи, в качеството на представител, подпомаган от г-жа Francesca Quadri, avvocato dello Stato,

- за френското правителство, от г-жа Kareen Rispa-Bellanger, заместник-директор на дирекция Правни въпроси към Министерство на външните работи и г-н Gautier Mignot, секретар по международните въпроси към същата дирекция, в качеството на представители,

- за правителството на Обединеното кралство, от г-жа Lindsey Nicoll, от Treasury Solicitor's Department, в качеството на представител, подпомагана от г-н Rhodri Thompson, barrister, в последствие от г-жа Stephanie Ridley, от Treasury Solicitor's Department, в качеството на представител, подпомагана от г-н Rhodri Thompson,

за Комисията на Европейските общности, от г-н Enrico Traversa, член на правната служба в качеството на представител,

като взе предвид доклада от съдебното заседание,

след като изслуша становищата на IN.CO.GE.'90 Srl, Idelgard Srl, Iris'90 Srl и Sappesi Srl, за които се явява адв. Gianni Manca, адвокат от адвокатска колегия на Рим, на италианското правителство, за което се явява г-н Ivo M. Braguglia, avvocato dello Stato, на френското правителство, за което се явява г-н Gautier Mignot, на правителството на Обединеното кралство, за което се явява г-н Rhodri Thompson и на Комисията, за която се явява г-н Enrico Traversa в съдебното заседание на 19 март 1998 г.,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание на 14 май 1998 г.,

постанови настоящото

Решение

1. С тринадесет определения от 17 декември 1996 г., постъпили в секретариата на Съда на 16 януари 1997 г. Pretura circondariale di Roma е отправила в съответствие с член 177 от Договора за ЕО, преюдициален въпрос относно последствията по

отношение на вътрешното право от несъвместимостта на една национална такса с правото на Общността.

2. Този въпрос е повдигнат в рамките на спор противопоставящ Министерството на финансите на IN.CO.GE.'90 и дванадесет други дружества с ограничена отговорност (наричани по-долу „IN.CO.GE.'90 и други“) по отношение на условията за възстановяване на *tassa di concessione governativa* за записването на дружествата в дружествения регистър (наричана по-долу „регистрационна такса“).

3. Регистрационната такса е била установена с Указ № 641 на президента на републиката от 26 октомври 1972 г. (GURI №292, от 11 ноември 1972 г., приложение № 3, наричано по-долу „Указ № 641/72“). Тя е била обект, по отношение на вписването в регистъра на учредителния акт на дружествата, на последващи изменения по отношение на нейния размер и периодичност.

4. Размерите на регистрационната такса първоначално са били увеличени с Указ № 853, от 19 декември 1984 г. (GURI № 347, от 19 декември 1984 г.), превърнат в закон от Закон № 17, от 17 февруари 1985 г. (GURI № 41 а, от 17 февруари 1985 г.), който също е предвидил, че таксата ще се дължи не само при вписването на учредителния акт на дружеството, но също така и на 30 юни всяка следваща година. Размерите на таксата, след това също са били изменени през 1988 г. и 1989 г. През тази последната година тя е стигнала до 12 милиона LIT за акционерните и командитните дружества и 3,5 милиона LIT за дружествата с ограничена отговорност и 500 000 LIT за останалите дружества.

5. В Решение от 20 април 1993, по съединени дела Ponente Carni и Cispadana Costruzioni (C-71/91 и C-178/91, Recueil, стр. I-1915), постановено във връзка с регистрационната такса, Съдът е решил, че член 10 от Директива 69/335/ЕИО на Съвета от 17 юли 1969 г. относно косвените данъци върху набирането на капитал (ОВ L 249, стр. 25) трябва да се тълкува в смисъл, че е забранено освен при условията на дерогиращите разпоредби на член 12, годишна такса за регистрацията на капиталови дружества, дори приходите от тази такса да се използват за финансиране на службата поддържаща регистъра, в който тези дружества са записани. Съдът също така е преценил, че член 12 от Директива 69/335 трябва да се тълкува в смисъл, че задълженията, платими посредством такси или дължими вземания посочени в параграф 1, буква д), трябва да се инкасират срещу операции изисквани от закона в обществен интерес, като регистрацията на капиталовите дружества. Размерите на тези задължения могат да бъдат различни според юридическата форма на дружествата и трябва да се изчисляват на базата цената на операцията като тази цена може да се изчислява при всеки отделен случай.

6. Като следствие на това решение един Указ № 331, от 30 август 1993 г. (GURI № 203, от 30 август 1993 г.), превърнат в Закон № 427, от 29 октомври 1993 г. (GURI № 255, от 29 октомври 1993 г.), намалява регистрационната такса на 500 000 LIT за всички дружества и премахва годишната такса.

7. IN.CO.GE.'90 и други на базата на членове 633 и последващи от италианския Гражданскопроцесуален кодекс е завела с успех пред Pretore di Roma, искове, в

които претендира съда да нареди на Министерство на финансите, да им възстанови сумите, които са платили като регистрационна такса за предишните години.

8. Министерство на финансите обаче се противопоставя на съдебни разпореждания за възстановяване на Pretore di Roma като изтъква две възражения, едното за некомпетентността на последния да се произнася по отношение на данъчни спорове, а другия за давността на правото на възстановяване на ишците, което било три години за сумите считано от датата на подаване на техните жалби съгласно член 13 от Указ № 641/72.

9. От определението за препращане е видно, че тези възражения трябва да бъдат допуснати или отхвърлени заедно, тъй като те са свързани с фискален или граждански характер на спора. И ако последния има фискален характер Pretore е некомпетентен да се произнася по него и затова той не може да се произнася и по отношение на давността. От друга страна, ако спорът няма фискален характер, а попада в сферата на гражданскоправните норми за възстановяване на недължимо платените суми, националният съд би бил компетентен да реши спора, и тригодишната давност съгласно член 13 от Указ № 641/72 не би била приложима.

10. Pretore di Roma добавя в това отношение, че в Решение № 3458, от 23 февруари 1996 г., Corte suprema di cassazione (Върховен касационен съд) се е произнесъл, че възстановяването на регистрационната такса попада в обхвата на член 13 от Указ № 641/72 когато тя се прилага по отношение на всички недължимо платени такси каквато и да е причината за плащането.

11. Препращащият съд не споделя тази гледна точка, той смята, че съгласно съдебната практика националният съдия има задължение да остави без приложение националното законодателство дори ако то е последващо, когато това законодателство противоречи на правото на Общността, без да иска или да чака отмяната на тази разпоредба по законодателен път или по какъвто и да е друг конституционен път (Решение от 4 юни 1992 г., по дело Debus, C-13/91 и C-113/91, Recueil, стр. I-3617). В настоящия случай неприлагането на италианския закон, който е установил регистрационна такса има за последица да отнеме нейната фискална същност по отношение на юридическите отношения между Министерство на финансите и дружествата ишци по повод изплащането на оспорваните суми. Тъй като последните са били инкасирани на базата на такса, която на практика не съществува и следователно в отсъствие на абсолютно всякакво фискално задължение спрямо държавата, тяхното възстановяване се отнася към общия ред на възстановяване на недължимо платеното, подчинено на десетгодишната давност съгласно Гражданския кодекс.

12. При тези обстоятелства Pretore di Roma е спрял делото и е отправил до Съда следния преюдициален въпрос:

„Несъвместимостта на член 3, параграфи 18 и 19, от Указа-закон № 853, от 19 декември 1984 г., заменен със Закон № 17, от 17 февруари 1985 г., с член 10 от Директива 69/335/ЕИО на Съвета, от 17 юли 1969 г., така както е била тълкувана от решение на съда от 20 април 1993 г. (в съединени дела C-71 и C-178), има ли за последици на базата на критерии за интегриране между националното право и

правото на Общността установени от Съда да изключи изобщо прилагането на цитираните по-горе параграфи 18 и 19 и най-вече дали националният съд трябва да се въздържа да взема под внимание националният закон, дори за да определи юридическата връзка благодарение, на която един гражданин на държава-членка иска от данъчната администрация възстановяването на суми изплатени в нарушение на цитирания по-горе член от Директива 69/335/ЕИО?”

По отношение компетентността на Съда

13. Правителството на Обединеното кралство изтъква, че Съда е некомпетентен да се произнесе по въпроса поставен от Pretore di Roma дотолкова доколкото, той се отнася до тълкуване на италианското право, а не на правото на Общността. И наистина всяка държава-членка трябва да посочи компетентните съдилища и да определи подробните процедурни правила предназначени да защитават права, които участниците в съдебния процес извличат от правния ред на Общността (Решение от 16 декември 1976 г., по дело Rewe, 33/76, Recueil. стр. 1989, и по дело Comet, 45/76, Recueil. стр. 2043).

14. По тази точка трябва да припомним, че съгласно установената съдебна практика действително всяка държава е овластена да посочва компетентния съд, който да реши споровете относно индивидуалните права произтичащи от правния ред на Общността, тъй като държавите-членки носят отговорност за осигуряване във всеки отделен случай на ефективната защита на тези права. Предвид изложеното по-горе не следва Съда да се намесва в решаването на проблемите на компетентността, които могат да възникнат с оглед националната съдебна организация и с оглед квалифицирането на някои ситуации, базиращи се на правото на Общността (Решения от 9 юли 1985 г., по дело Bozzetti, 179/84, Recueil, стр. 2301, точка 17; от 18 януари 1996 г., по дело SEIM, C-446/93, Recueil, стр. I-73, точка 32, и от 17 септември 1997 г., по дело Dorsch Consult, C-54/96, Recueil, стр. I-4961, точка 40).

15. Въпреки това Съдът е компетентен да посочи на националният съд елементите от правото на Общността, които биха помогнали за решението на проблема за компетентността, който е представен пред него (цитирани по-горе Решения по дело Bozzetti, точка 18, и по дело SEIM, точка 33). За тази цел той може да извади въпросните елементи от текста на зададения въпрос и от данните изложени от националния съдия (вж., по специално Решение от 4 декември 1980, по дело Wilner, 54/80, Recueil, стр. 3673, точка 4).

16. В това отношение от определението за препращане е ясно, че Pretore di Roma не е сигурен относно последствията по отношение на вътрешното право от несъвместимостта на една национална такса с правото на Общността. Националният съд, изхожда от своите убеждения, че висящите пред него спорове нямат фискален характер, но съгласно италианското право попадат в общия режим за възстановяване на платени недължими суми на базата на подобна несъвместимост, която води до обща неприложимост на визираните национални разпоредби и лишава от всякакво правно основание въпросната такса като при всички случаи в лишава от фискален характер.

17. Оттук следва, че Съдът е компетентен да отговори на поставения въпрос.

По поставения въпрос

18. Комисията припомня, че в Решение от 9 март 1978 г., по дело *Simmenthal* (106/77, *Recueil*, стр. 629), Съдът е решил, че разпоредбите на закона и на актовете на институциите, които се прилагат пряко имат за последствие във взаимоотношенията им с вътрешното право на държавите-членки не само да направят напълно неприложими всички национални разпоредби, които им противоречат, но и да попречат на създаването на нови национални законодателни актове, които биха били несъвместими с нормите на Общността. Комисията прави извод, че една държава-членка е лишена от всякаква компетентност да приема фискална разпоредба, несъвместима с правото на Общността, така че подобна разпоредба и съответното фискално задължение трябва да се смятат за несъществуващи.

19. Това тълкуване не би могло да бъде прието.

20. Трябва да отбележим, че по делото *Simmenthal*, цитирано по-горе, Съдът си е задал въпроса за последствията при прякото прилагане на една разпоредба на правото на Общността в случай на несъвместимост на последната с последваща разпоредба от законодателството на държавата-членка. В предишни свои решения (вж. По специално, Решение от 15 юли 1964 г., по дело *Costa*, 6/64, *Recueil*, стр. 1141), Съдът вече е повдигнал въпроса за невъзможността една държава-членка да поставя една национална норма над противоречаща ѝ норма на Общността, без да прави разлика между предшестващото и последващо национално право. В Решението по дело *Simmenthal*, цитирано по-горе, Съдът е решил, че всеки национален съд, сезиран в рамките на своята компетентност е задължен изцяло да прилага правото на Общността и да защитава правата, които то дава на частните лица като остава неприложени всички разпоредби от националното право, които евентуално биха му противоречали, били те предшестващи или последващи разпоредбата на правото на Общността (Решение по делото *Simmenthal*, цитирано по-горе, точки 21 и 24). Тази съдебна практика е била потвърдена многократно (вж. по специално, Решение по дело *Debus*, цитирано по-горе, точка 32; от 2 август 1993 г., по дело *Levy*, C-158/91, *Recueil*, стр. I-4287, точка 9, и от 5 март 1998 г., по дело *Solred*, C-347/96, *Recueil*, стр. I-937, точка 30).

21. Противно на твърденията на Комисията не може да се направи извод от Решението по дело *Simmenthal*, цитирано по-горе, че несъвместимостта с правото на Общността на една последваща норма от националното право има за ефект да направи последната несъществуваща. Исправен пред подобна ситуация националният съд следва да отклони прилагането на тази норма, тъй като това задължение не ограничава правата на компетентните национални съдилища да прилагат между многото средства, които им дава националният правен ред тези, които съответстват за защита на индивидуалните права дадени от правото на Общността (вж. Решение от 4 април 1968 г., по дело *Lück*, 34/67, *Recueil*, стр. 359).

22. Остава да се запитаме дали не прилагането, вследствие на едно решение на Съда, на националното законодателство, което е създавало такса, противоречаща на

правото на Общността води до лишаването със задна дата на тази такса на качеството ѝ на такса и следователно я лишава от фискален характер в правните отношения, създадени между националната данъчна администрация и дружествата, дължащи съответната такса по отношение на събирането на последната.

23. Съгласно установената съдебна практика при осъществяването на компетентността съгласно член 177 от Договора, тълкуването от страна на Съда на една разпоредба от правото на Общността изяснява и уточнява, когато има нужда значението и обхвата на тази норма, така както тя е трябвало да бъде разбрана и прилагана от момента на своето влизане в сила. Оттук следва, че тълкуваната норма може и трябва да бъде приложена от съдията по отношение на правни отношения, създадени преди решението по отношение на тълкуването, ако от друга страна условията позволяват да се сезират компетентните съдилища със спор относно приложението на упоменатата норма, ако условията са на лице (Решение от 27 март 1980 г., по дело *Denkavit italiana*, 61/79, *Recueil*, стр. 1205, точка 16, и от 2 декември 1997 г., по дело *Fantask* и други, C-188/95, *Recueil*, стр. I-6783, точка 37).

24. Според тази съдебна практика правото на възстановяване на сумите изплатени в нарушение на правото на Общността е последствие от правата, дадени на участниците в делото от разпоредбите на Общността, така както те са били тълкувани от Съда. Държавата-членка е длъжна по принцип да възстанови таксите, инкасирани в нарушение на правото на Общността (Решение по дело *Fantask* и други, цитирано по-горе, точка 38).

25. Въпреки това, при липса на норми на Общността по съответната материя това възстановяване не може да бъде изисквано освен при спазване на условията по съдържание и форма, определени от различните национални законодателства, тъй като тези условия не биха могли да бъдат по-малко благоприятни, отколкото тези относно подобни възстановявания според вътрешното право, нито да направят практически невъзможно или много трудно, упражняване на правата, дадени според правния ред на Общността (вж., по специално, Решение от 14 декември 1995 г., по дело *Peterbroeck*, C-312/93, *Recueil*, стр. I-4599, точка 12, и от 8 февруари 1996 г., по дело *FMC* и други, C-212/94, *Recueil*, стр. I-389, точка 71).

26. Така задължението за националния съд да осигури възстановяването на национална такса, инкасирана в нарушение на правото на Общността, трябва при спазване на две условия, произтичащи от съдебната практика да се извърши съгласно разпоредбите на вътрешното право. Оттук следва, че определянето на конкретните условия за това възстановяване и квалификацията за тази цел на правните отношения, възникнали между данъчната администрация на държавата-членка и дружествата в тази страна в момента на инкасиране на подобен налог са от сферата на националното право.

27. Трябва от друга страна да припомним, че така както съдът отсъди наскоро правото на Общността не се противопоставя по принцип на това законодателството на държава-членка да съдържа заедно със срок за давност на общи права по отношение на повторемостта на дължимото между частни лица, специални условия за изискуемост и съдебни процедури, що се отнася до

оспорването на такси и други налози (Решение от 15 септември 1998 г., по дело Edis, C-231/96, точка 37, и по дело Spac, C-260/96, точка 21, все още непубликувано).

28. Възможността, призната по този начин от Съда да се използват тези специални условия за възстановяване на такси и други налози, признати за противоречащи на правото на Общността, би била лишена от всякакъв ефект, ако така както твърди комисията противоречието между една национална такса и правото на Общността би довело до това да се лиши този налог от качеството му на такса и да се отнеме фискалния характер на правните отношения, възникнали между националната данъчна администрация и данъкоплатци при инкасирането на въпросната такса.

29. Следователно отговорът на въпроса трябва да гласи, че задължението на националния съд да се въздържа от прилагане на националното законодателство установило една такса, противоречаща на правото на Общността, трябва да доведе, по принцип до удовлетворяване на молбите за възстановяване на тази такса. Това възстановяване трябва да се осигури съгласно разпоредбите на националното законодателство, тъй като те не би трябвало да бъдат по-малко благоприятни, от тези които се отнасят до подобни претенции от вътрешен характер, нито да правят практически невъзможно или много трудно осъществяването на правата, съгласно правния ред на Общността. Едно евентуално преквалифициране на правните отношения между данъчната администрация на една държава-членка и дружества от тази страна по отношение инкасирането на национална такса в последствие признат за противоречащ на правото на Общността се отнася до националното право.

По съдебните разноски

30. Разходите, направени от италианското правителство, френското правителство и от правителството на Обединеното кралство, а така също и от Комисията, които са представили становища пред Съда, не подлежат на възстановяване. С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело има характер на инцидентен установителен иск в производството, висящо пред националния съд, последният следва да се произнесе относно разноските

По изложените съображения,

Съдът,

като се произнася по въпроса, отправен от страна от Pretura circondariale di Roma, с определения от 17 декември 1996 г., реши:

Задължението на националния съд да се въздържа от прилагане на националното законодателство установило една такса, противоречаща на правото на Общността, трябва да доведе, по принцип до удовлетворяване на молбите за възстановяване на тази такса. Това възстановяване трябва да се осигури съгласно разпоредбите на националното законодателство, тъй като те не би трябвало да бъдат по-малко благоприятни, от тези които се отнасят до подобни претенции от вътрешен характер, нито да правят практически

невъзможно или много трудно осъществяването на правата, съгласно правния ред на Общността. Едно евентуално преквалифициране на правните отношения между данъчната администрация на една държава-членка и дружества от тази страна по отношение инкасирането на национална такса в последствие признат за противоречащ на правото на Общността се отнася до националното право.

Подписи

Произнесено в открито съдебно заседание в Люксембург на 22 октомври 1998 година.

Подписи